

مذاکرات روز پنجشنبه
سلخ شهر رمضان المبارک
دارالشوری ملی

مقبل لشکر - ووشجات و مکاتب زیاد از خارج و داخل میرسد بی ترتیبی و بی نظمی دفتر هم معلوم است بنده چنین مسبق بودم که ریاست دفتر با جناب صدیق حضرت است از ایشان علت این بی ترتیبی را استفسار میکنم میگویند آقا میرزا اسمعیل خان دخالت در کارهای دفتر دارد و بعضی جهات است که ترتیب و نظم آن از میان رفته از آقا میرزا اسمعیل خان جوابا میشود میگویند ریاست دفتر با صدیق حضرت است از ایشان باید استفسار شود بهرحال باید باظهار طرفین رسیدگی کرد و ترتیب صحیحی در این کار داد .

صدیق حضرت - بهتر این است که از برای رسیدگی بعمل دفتر یک کمیسیونی معین فرمائید تا مشخص شود .

رئیس - عقیده بنده هم همین است که در کلیه کارها بایست رسیدگی کرد این مسئله دفتر هم از مطالب مهمه است .

آقا سید حسین - خلاصه مذاکرات روز پیش خوانده نشد خوب است قرائت شود که از مطالب پیش مستحضر شده در همان زمینه تقابلی پیش گفتگو شود مجلس بایست بپردازد با نظام کلیه امور مملکت مسئله دفتر سهل مطلبی است .

رئیس - امر دفتر خیلی مهم است اگر دفتر دارای ترتیبی صحیح نباشد کلیه کارهای مابین ترتیب خواهند بود عجاله کمیسیونی برای رسیدگی بدفتر معین شود .

حاج سید نصر الله - چون انجمن عریض بصیر است بترتیب دفتر خوب است همان اشخاص معین شوند که با سوابق اطلاعات خود رسیدگی نمایند و بهجلس ارائه بدهند دیگر اینکه بواسطه تراکم کارها و ازجای جزئیات بهجلس مجلس ازادای وظایف مهمه خود بازمانده چنانچه منببینم ولایات اغلب دو دسته شده فارس یکدسته حامی توانمند و یکدسته طرفدار نصرالملک و از این دو مجلس اغلب افاتش را مصروف رفق و وفق این گونه امور جزئی می نمایند حالا که کابینه وزرا صحیح است خوب است کارها میان کابینه وزرا رجوع شود تا مجلس فارغ گردد دیگر اینکه که بعقیده بنده لازم است که حکام ولایات بقدر شش ماه استبداد سابق رفتار نمایند مجازات و سیاست سخت بدهند تا اندک خوفی در قلوب جای گرفته امنیت حاصل شود و تا این طور رفتار نشود امن نخواهد شد .

مقبل لشکر - با این عریض مردم چه باید کرد آیا جواب باید داده شود یا خیره

حاجی سید نصر الله - بایست اعلامی منتشر شود که این عریض و تشکیات پاراجع بوزارت خانها است یا لایحه قانونی عمومی است عریض باید بدو بوزارتخانه ها رجوع شود اگر رسیدگی نشد بهجلس اظهار دارند و الا باین تراکم عریض و تکرکرات مجلس از کار خود باز خواهد ماند دلواپج عمومی البته راجع بهجلس است .

رئیس - اینکه گفته شد صحیح است و فی الواقع خیلی اسباب زحمت و تعطیل کارهای مجلس

عشت زوی هم گذاشتن فائده ندارد باید اول مملکت را منظم کرد آنوقت قوانین را مرتب نمود بعضی خواندن کتاب و گفتن فائده ندارد این مملکت فرانسه نیست و پارلمان مایارلمان انگلیس نیست که کارها از روی ترتیب باشد اول باید فکر نظم کرد و الا این قوانین چه فائده دارد قانون باید اجرا شود اول بول لازم است بعد از آن قشون و نظم ولایات را و کلای ولایات باید متعده اقدام کنند باین قانون اساسی فقط نمیشود مملکت را اصلاح کرد .

آقا سید حسن قلی زاده - بنده عرض میکنم که صحیح است مملکت آتش گرفته ولی چه باید کرد همه بیکطلب را میکوییم فقط نطق و هیجان فائده ندارد در مقام عمل باید برآمد ولی می گویم همه میکوییم بول لازم است آیا ترتیب پیدا کردن بول چیست باید آنرا روی کاغذ آورد و ارائه کرد و بهمان ترتیب پیش آمد این نطقها جوامع الکلم است ولی مثال مجلس نیست هر چیزی مقامی دارد چنانچه انجمن ولایاتی درست کردیم آنجا هم شد اگر قانون وزارت داخله تمام میشد حالا خیلی پیش میرفتند همینطور قانون مطبوعات مجلس و غلبه اش این است که وضع قوانین کند و بدهد و اجرائش را بخواهد .

مجرر السلطان - شرح این مذاکرات که گفته شد تمام لازم بود اما یک مسئله که خاطر مرا بنیات مشوش داشته همان تلگراف زوار از میان دشت است که تلگراف کرده اند ما در کاروانسرا محصور هستیم همان تلگراف که آمد گفتند که نصر السلطانه از کانسکه زمین خورده حالا هم که حضرت عالی فرمودید تمارض است پس خوب است همانطور که آروز شاهزاده عین الدوله تلگراف نموده بود که باخان و مال حاضر مامور شود باسوار هزاره برود دفع تر کارنرا نموده و این بیچاره زوار را خلاص نماید .

حاج سید نصر الله - بنده یک عرض دارم نظامنامه وزارت داخله تمام است مگر یک ماده آن حال اگر صلاح می دانید آن یک ماده مسکوت عنه مانده باقی بصره برسد فرستاده شود (اکثر گفتند که این یک ماده بماند)

رئیس - آخرجه آن ماده مسکوت عنه بماند و باقی بصره فرستاده شود (گفته بلی)

رئیس - مسئله دیگری است چون اکثر اوقات از طرف مجلس از وزارت جنگ توضیحات خواسته میشود اینک پاکتی است که وزارت جنگ از آقای نایب السلطانه از بابت آن درست و شصت هزار تومان حقوق قشون که داده شده بود توضیحات خوانسته است و فرستاده است اما کاغذ هیچ خواننده نشد پیش فرستادن آن پاکت است حال تکلیف چیست؟ (گفتند مذاکره این مطلب باشد برای مجلس مخصوص)

آقا سید حسن قلی زاده من یک جوابی دارم اگر اعلی حضرت این قانون اساسی راجحه نمیکردند پس میفرستادند چه میکردید خود اعلی حضرت این قانون مملکت را صحه فرموده و قبول کرده اند اینکه عموی سلطنت است

آقا میرزا ابوالحسن خان - عقیده بنده اینست اگر آقای نایب السلطانه فرستادند امشب این پاکت را بردند و جواب دادند دیگر نه در مجلس مخصوص و نه در علنی مذاکره شود والا مطرح شده بوجوب قانون اساسی رفتار خواهد شد (مجلس ختم شد)

مجلس و وزیر جنگ را بخواهیم که لااقل این قشون را ترتیب دادیم نمایم اگر پولی کفایت نمیکند همرا پول بکشیم کم کند مقصود این است این عده که پول بگیرند آنها را حاضر و آماده نمایند برای اینکه کمال این باشد نظام داخلی هم برهم خواهد خورد و اصحاب هم بیخبرند نتوانند بترسند .

حاج امام جمعه - آن مطلبی که اول بنده عرض کردم دو قسم است همه میدانند که قشون چریک سرورده بفرز نعل خورد اینکه بعضی گفتند در بنو اسلام مردم بیمل جمع می شدند و بجهاد می رفتند صحیح است ولی امروز باین توپ و اسلحه جدید باید قشون منظم باشد بیملانی نمیشود دیگر اینکه ما سابق یکصورت قشونی داشتیم گویا حالا هم داشته باشیم **وزیر جنگ** - میبهمم عده آنها هشتاد هزار است خوب است وزیر جنگ را بخواهیم که لااقل این قشون را ترتیب دادیم نمایم اگر پولی کفایت نمیکند همرا پول بکشیم کم کند مقصود این است این عده که پول بگیرند آنها را حاضر و آماده نمایند برای اینکه کمال این باشد نظام داخلی هم برهم خواهد خورد و اصحاب هم بیخبرند نتوانند بترسند .

آقا سید مهدی - این مجلس رایگرتی یکی از آقایان و کلیکیف بمنزله منبری است که صدای آن بظلم جاهلها میزند طعمه می داند که در این تهران **عقیده حضرت انجمن** است که تمام راه مشروطیت قدم بر نهد ولی در بین این انجمن ها ده دوازده نفر هستند که هستند و چشم گوش آنها مثل موش باشرنی است و باعت نفاق میشوند خوب است تمام آقایان و آقای انجمن ها ملتق این نکته شده نگذازند این قبیل تقنین باعث تشویش و اختلال نظام داخل شود .

آقا سید حسن قلی زاده - بنده این حرفها را برای رضای خدا میکویم کسی ترتیب آنچه از این حرفها زده شود خیلی خوب است ولی باید پیش از این در اجتماع ولایاتی منبر و در انجمن ها گفته شود تا مردم بیدار شوند اما در پارلمان های جامای دیگر یک کلا حاضر آمده کرده همیشه برای و کلا حاضر است و آن وضع قانون است بر ما هم باید مادیسی که اینجا نشستیم وضع قوانین نائیم بایک چیزی بوزرا پیشنهاد کنیم ولی اینجا بسکن است تا بیک وقتی که وزارتخانه ای مامرب نبوده اگر بکارهای دیگر می رود اعظم بیک مطلب بود ولی امروز ما باید وضع قانون نائیم اگر تا کنون قوانین را وضع کرده بودیم خیلی کارها میفرقت کرده بود ملاحظه فرمائید این قانون وزارت داخله چندمه است که تمام شعولی بوضع داده آن مانده است و گفته شد که اینست ماده

بنده ولایاتی بنده برسد اگر بعضی وسعت بود و منتشر شده بود و حکومت استرآباد بعضی کردنی رفته بود این قته و اقتشاش بریا نمی شد و همچنین **قانون انتخابات** را هم قبول انداخته بود و روز میکوییم **قانون روزنامه** فلان چیز را نوشته در حقیقت در بعضی **قانون روزنامه** اسباب تشاد است پس این قانون مطبوعات را همیشه تارفع این اشکل بشود بنده عقیده خودم را میگویم که در این مجلس باید وضع قوانین بشود تا **مجلس ختم شود** (رئیس مجلس)

خود را در مجلس شریف یا در اجتماعات دیگر
همین است که تعریف بسیار از او بجای آید و از آن
تکلیف است .

رئیس - در تشریف آوردن امیرحضرت هیچ
حرفی نیست تشریف هم خواهند آورد آخر چه
شد یک هفتی بایست بحضور همایونی بروند یاخیر
(گفتند بل)

رئیس - پس من خودم تعیین میکنم و
اطلاع میدهم .
(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز شنبه ۲ شوال المکرم دارالشواری ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه سلخ رمضان را
آقای زلز طاهر قرائت کردند .

رئیس - امروز قول بود که بودجه مملکتی
در مجلس خوانده شود و در حقیقت تمام شده است لایحه
که باید خلاصه آن نوشته شود که در سابق ۴۰ بوده و
حالیست چست تمام شده است انشاءالله فردا تمام شده
قرائت خواهد شد و اسباب مسرت خواهد گردید اینک
لایحه است قرائت میشود .

آقای میرزا فضلعلی آقا - این لایحه درجه خصوصی است .

رئیس - در خصوص انتخاب کمیسیون ها
است .

آقای میرزا فضلعلی آقا - روزی یکپوری
گفته میشود اینست که تکلیف معلوم نشود که چگونه
باید انتخاب نمود .

رئیس حالا انتخاب شده قرائت میشود .

آقای سید حسن کاشانی - یک مختصر عرضی
دارم این مجلس از برای انتظام مملکتی دایر شده
است آنچه می بینیم ناچار کاری صورت داده نشود
صنایع و مکاسب توسعه نپذیرفته تجارات و فلاحت
رواجی نگرفته فرمودید که بودجه مملکت بمجلس
خواهد آمد بسیار خوب است ولی در اینکار چندان
تفاوتی بدست نیاوردیم بر دخل مملکت نینفردیم
منتها از خرج گشته ایم فائده در ترقی مملکت دیده
نشده .

رئیس - میفرمایید بد ما همین طور خواهد شد .
خرج و دخل مساوی شده است خیلی محل تعجب
است بعلم اینکه فریب شش هفت کرد کسر را
مساری کرده ایم کم کاری نیست .

آقای سید حسن کاشانی - باید کاری کرد که
تجارت و ثروت از دیار بیاید .

رئیس - انشاءالله بد ما همین طور خواهد شد .
آقای سید حسن - در پیشرفت کار بلایه ما دور
کسایرین رفتار کردن ما نیز باید رفتار ما نیز آری اینطور
مأمیتوانیم پیشرفت حاصل کنیم ؟

رئیس - این اول قدمی است که ما برداشته ایم
انشاءالله پس از فراغت از تعلقات ابتدائیه همه قسم
ترقی خواهیم کرد .

آقای سید حسین - امروز تکلیف مشخص
شود که قانون خوانده میشود یاخیر ؟

رئیس - این صورت نظمی است که امیرحضرت
همایونی بیرونی بیان فرمودند بر سر آن است
تصرف بحضور همایونی اجلا ملاحظه میکنم باین آمد
و فرمود شد بکه هفتت معدودی بحضور اعلی حضرت

آمد رای همایونی بر این تعلق گرفته بود که هتک
تشریف حاصل نمایند این شد که بعضی وصول این غیر
فراشی فرستاده بشود با این که فریب نسیاست هم از وقت
تاخیر شد زیاد از اینچنانکه حضور بهر رسانیدند و گویا
علت هم بی بصیرتی فراشی بمنقول و کلا بوده این است
که حالا آن نطق همایونی قرائت میشود (از طرف
اشخاصی که بواسطه عدم استحضار و اطلاع تشریف
حاصل نکرده بودند اظهار تأسف شد معلوم است در
مواقع مهمه تا قبل از وقت بجا میاید و یکروز خبر داده نشود
اجماع نام و تمام نیست و دستخط همایون اعلی قرائت شد)
خطابه همایونی

هر چند در اینجندت تصادم انقلابات و اصلاح مفاسدی
که بلایطبیعه درین اطمینان مملکت روی داده تا بله اندازد .
اوقات مجلس شورای کبرای ملی ما را مشغول داشته بطوری
که مکتون خاطر خفیه همایون و احتیاط ما بوده است مجلس

بوظایف مقرر خود که موضوع قوانین است ناچار نگریدیم
باز قریب حمت و مسامحه و کلا در نظر هتک اثر ملوکانه
پنهان نیست و اگر آن دو خدمت بدولت مملکت و ملاحظه خاطر
الهام ظاهر خواهد بود فرض از احتیاط تمام و کلا امروز
این بود که حضور آرم هم تأکیدات اکتفا بآنها بشود که
انشاءالله تعالی بفضل الهی بعد از این با موافقت و مصلحت
دو قوه که قوه مقننه و قوه مجریه باشد دو پیشرفت را پس
مشروعیت و وضع و اجرای قوانین با نهایت اتفاق و
اتحاد از هر گونه میاهدت تصور نمایند و خود را مسئول
خداوند و پادشاه و ملت خود دانستند بوظایف مقرر
خود عمل کنند و موجب ترقی هتک و آرایش ملت را
کودیده الهی هستند و ما آنها را در حکم اولاد خود
موردانیم فراموش سازند و ما نیز بنفسی نفیس با تمام
قوی هم وقت بمقامد حس است آنها همراه و در حفظ
حدود و حقوق دولت و ملت از هر چه که در مسامحت دریغ
نخواهیم فرمود و اقدامات و افیاه وزراء و مجلس را
زائد اعلی سابق در هر مورد مطابق بانظام نامه و قانون
اساسی که امضاء فرموده ایم منتظر می و از خود بماند
برای خود و شباه و ملت خودمان توفیق ترقی و تکمیل
مسامحت را سست داریم شوال سنه ۱۳۲۰

(السلطان محمد علی شاه قاجار)

(همکه اظهار امتنان و تشکر کردند)

رئیس - جناب آقای حاجی امام جمعه هم در
جواب نظمی که لازم بود اظهار کردند .

حاج میرزا علی آقا - در باب استر اباد خبر
خوشی آمده بود .

رئیس - بلی تلگرافی آمده بود قرائت شد .

حاج میرزا علی آقا - پس خوب است اظهار
امتنانی از انجن و علماء آنجا و اشخاصی که در این موقع
همراهی گردانند شود و از فرای هم که گفته شد یک
هریضه سابقاً از ترگانه ها عرض شده بود چون جواب
آنها داده نشد اسباب یاس آنها شده است .

رئیس - همچو کاشانی نیامده است یا اگر آمده
است بنده ندیده ام (تلگرافی از طرف انجن معلی
بجوزرد قرائت شد شمر بر اینکه ایل بیوت و کوکلان
متفق بنای چپاول را گذاشته حکومت محل از برای
تأمین آنها رفته و یک هزار سوار قریه در راه فارت
نموده اند بایست هر چه زودتر امنیت داده شود که اشکالات
نوق التام خواهد نمایند)

حاج میرزا علی آقا - از فرار کاشانی که در روز
پس از آنوقت از او از آنست داد گرفته بود که

من صلواتی ختم که بنا تمام فرموده شود بروم
استر اباد را امن کرده از آنجا بروم سرحد
ارومنی جلوگیری نطلبم هر کس بیعت کرد که این
شخص ایست جلود حاضر است چرا جواب ایشان
ندیده .

رئیس التجار - شاهزاده عین الدوله از
شخص خود که قوه ندارند هر چه هم بلیه از قوی
ایشان به پیشیم در این مدت به میان در طهران
دیدیم .

رئیس - اینکه شاهزاده عین الدوله تلگرافی
سکرده بودند تلگرافی بود رسمی مامم در جواب
اظهار استیضایی کرده ایم و اینکه ایشان پرونده
باستر آباد و تهریز این رای یا وزارت داخله است
نه بمجلس و آنکه گفته شد جواب داده شود البته
اظهار امتنان و تشکر خواهد شد ایشان هم همانطور
که سایرین همراهی کردند خواهند فرمود در خصوص
استر آباد هم یا باید نصیر السلطنه بروی یا نرود
هر کدام باشد با وزارت داخله است از مراتب کفایت
شاهزاده عین الدوله من کلاما مسبقی هستیم البته
در موقعیکه وجود ایشان لازم شده اطلاع داده
میشود .

آقای حاجی امام جمعه - این مطلبی که
حاج میرزا علی آقا اظهار داشتند این است که عرض
میکند در چندی قبل بر حسب اظهار بلی از اهالی
استر آباد تر حکیمانان عریضه بمجلس عرض کرده
بودند جواب بآنها داده شده این است که ما یوس
شده اند و حال آنکه امروز لازم است که خیلی از
آنها ترفیق و تعریس خود که اقدامات و اهتمامات
کافی بکنند دیگر اینکه نیهانم حکام میتوانند
امروزه در این مواقع دست بهم داده جلو گیری
نمایند یاخیر مثلا امروز بلیه حکومت خراسان با حکومت
استر آباد دست بهم داده جلو گیری کنند و قوای خود
را بهم رسانند .

رئیس - این خوب را این است باید بود بزرگ داخله
بخطار شود که اقدام ناپیخته .

آقای میرزا ابو الحسن خان - این فرمایشات
تمام صحیح است ولی باید با آوردن وکیل خراسان و
چنانچه حاج امام جمعه وزارت داخله خواست شود و
بشواور جواب شود از اینطور گفتگو باینوشتن رفته
کاری صورت داده نمیشود .

آقای حاج امام جمعه - سابقا در اینجا
قرار شده بود که همه روزه از وزرا یا مشاورین
آنها بکنسداد حاضر باشند که هر گاه اینگونه
و مطلب بیان بیاید مختل نمیشود و جواب داده
شود و البته این طور بدون حضور آنها فرایده
ندارد .

آقای سید حسین - مطابق نظامنامه داخله مجلس
باید هر مطلبی را که یک و کله میشود منقول کند
یا هر لامعدوم که عنوانی ننویسد باید یا در دفتر از و کلا
دیگر با در هر روز باشند تا بطرح شروع کردیم بمجلس
بهم نخورد و نتیجه گرفته شود .

آقای سید حسین - این که لازم باشد یا زده
نفر بلاد متعلق بلیه این بوسیورنی است که آن مطلب
روی کاشانی باید اما اگر حرف بکنند بکنند بکنند یکی
بخواهد از بلیه ملی اظهار نظر بکنند بکنند بکنند یکی
نفر